

Литвинов В. В.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету

ORCID: 0000-0003-4186-4035

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО РІШЕННЯ ПРО ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) ґрунтується на положеннях принципу верховенства права. Відповідно до ст. 8 КПК України, кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Конституція України у статті 3 визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Реалізація такого принципу здійснюється завдяки положенням принципу верховенства права, яким гарантовано можливість звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Забезпечення реалізації зазначених конституційних принципів передбачено у кримінальному судочинстві. Особливо важливим є дотримання цих принципів на стадії досудового розслідування, де кримінальним провадженням керує прокурор, який є представником сторони обвинувачення. Зазначена стадія передбачає широкий перелік заходів кримінально-процесуального примусу, застосування яких пов'язане з обмеженням конституційних прав людини. Зважаючи на це, принцип змагальності на цій стадії діє лише частково. Саме з цієї причини чинний КПК України передбачає на стадії досудового розслідування діяльність такого суб'єкта кримінального провадження як слідчий суддя, який здійснює функцію судового контролю за дотриманням прав, свобод і інтересів людини [3, с. 8].

Слідчий суддя є учасником виключно стадії досудового розслідування, а тому до його компетенції не віднесено вирішення питання про винуватість особи, яка притягується до кримінальної відповідальності (розв'язання кримінально-правового конфлікту). У юридичній літературі справедливо наголошується про те, що правова природа судового контролю на стадії досудового розслідування детермінована передусім необхідністю врегулювати, вирішити конфлікт, що виник через питання щодо обмеження (вірогідне втручання) основних конституційних прав і свобод людини та громадянина або стосовно незгоди й оскарження процесуальних рішень та дій слідчих і прокурорів учасниками кримінального судочинства (наслідки втручання). Тобто за своєю правовою сутністю судовий контроль за дотриманням прав людини є способом (методом) врегулювання відповідних процесуально-правових конфліктів, пов'язаних із питаннями щодо захисту та обмеження цих прав [2, с. 34].

На стадії досудового розслідування слідчий суддя вправі розв'язувати процесуально-правові конфлікти які виникають між учасниками кримінального процесу. Процесуальний порядок розв'язання таких конфліктів визначений в нормах КПК України. Зокрема така діяльність стосується обрання запобіжних заходів, застосування заходів забезпечення, оскарження дій і бездіяльності слідчого та прокурора. Повноваження слідчого судді доволі часто ставали предметом дослідження науковців. За їх наслідками науковцями визначалися повноваження слідчого судді. Зокрема, на думку В. О. Попелюшко повноваження слідчого судді можливо розділити на наступні види: 1) повноваження у сфері процесуальних відносин, пов'язаних із заходами забезпечення кримінального провадження; 2) повноваження, пов'язані з розглядом і вирішенням питань щодо дачі дозволу на проведення визначених у законі слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, спрямованих на збирання сторонами доказів; 3) повноваження що зводяться до розгляду та вирішення скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора; 4) повноваження щодо збирання доказів, що входять до компетенції слідчого судді; 5) повноваження, пов'язані із встановленням процесуальних строків; 6) повноваження із розгляду та вирішення питань про відводи під час досудового розслідування прокурора, слідчого, захисника, представника, спеціаліста, перекладача, експерта, секретаря судового засідання; 7) повноваження щодо вирішення на стадії досудового розслідування долі речових доказів; 8) повноваження щодо вирішення питання про використання інформації, отриманої в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії про ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується в даному кримінальному провадженні; 9) повноваження щодо захисту прав людини, закріплених у ст. 206 КПК України [1, с. 11-16].

Втім останні зміни щодо повноважень слідчого судді, що були внесені до КПК України, на наш погляд створюють певні дискусійні питання. Зокрема це стосується продовження строку досудового розслідування рішенням слідчого судді. Така дискусія обумовлюється наступними положеннями.

Як відомо, засада публічності зобов'язує прокурора слідчого розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила. З моменту початку досудового розслідування слідчий, прокурор розпочинають здійснювати обвинувальну функцію (кримінальне переслідування). Така діяльність проявляється у проведенні різноманітних процесуальних дій що направлені на виявлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Після встановлення такої особи, слідчий, прокурор здійснюють подальшу процесуальну діяльність щодо її викриття у вчиненні кримінального правопорушення. З урахуванням такої діяльності, прокурор визначає розумні строки, що необхідні для здійснення функції обвинувачення.

Засадою, передбаченою у ст. 28 КПК України, визначено поняття розумні строки. Зокрема у частині другій зазначеної статті вказано, що проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор. Окрім того, у цій частині вказано, що слідчий суддя забезпечує розумні строки в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції. Таким чином можливо стверджувати про те, що слідчий суддя вправі визначати строки (розумні строки) здійснення передбаченої законом процесуальної діяльності, що віднесена до його компетенції, а саме виконання ним вище перелічених дев'яти видів повноважень.

Таким чином, засада розумності строків чітко розділяє повноваження прокурора і слідчого судді щодо визначення розумності строків на стадії досудового розслідування. Положення цієї засади чітко вказують на те що лише прокурор вправі встановлювати та продовжувати строки досудового розслідування.

Продовження строків досудового розслідування рішенням слідчого судді суперечить положенням принципу змагальності. Приймаючи рішення про продовження строків досудового розслідування слідчий суддя фактично виконує функцію обвинувачення (кримінального переслідування). Адже для прийняття такого рішення необхідно визначити підстави здійснення в подальшому функції обвинувачення. А саме визначити процесуальні дії, проведення або завершення яких потребує додаткового часу; значення результатів цих процесуальних дій для судового розгляду; строк, необхідний для проведення або завершення процесуальних дій; обставини, що перешкождали здійснити ці процесуальні дії раніше та інші обставини необхідні для ефективного виконання функції обвинувачення. Встановлення та визначення зазначених обставин у рішенні слідчого судді є невластивим для судових органів. Приймаючи таке рішення слідчий суддя фактично продовжує подальше здійснення функції обвинувачення.

Вище було зазначено, що судовий контроль за дотриманням прав людини є способом (методом) врегулювання процесуально-правових конфліктів, пов'язаних із питаннями щодо захисту та обмеження цих прав. Вирішення будь-якого правового конфлікту за принципом змагальності передбачає самостійне обстоювання двома протидіючими сторонами їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими законом.

Продовження строку досудового розслідування не пов'язане з розв'язанням процесуально-правового конфлікту. Таке рішення є наслідком необхідності проведення додаткових процесуальних дій, для забезпечення здійснення функції обвинувачення. Враховуючи те, що саме на прокурора закон покладає обов'язок здійснення процесуального керівництва, було б доречно закріпити у законі його право щодо продовження строків досудового розслідування.

У свою чергу, для здійснення судового контролю за рішенням прокурора про продовження строків досудового розслідування, було б доречно

передбачити у ст. 303 КПК України право заінтересованих осіб оскаржувати рішення прокурора про продовження строків досудового розслідування. За таких обставин слідчий суддя виконував би властиву йому функцію, а саме врегулював процесуально-правовий конфлікт між учасниками кримінального провадження.

Список використаної літератури:

1. Попелюшко В.О. Слідчий суддя у кримінальному провадженні. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «право»*. 2014. № 1 (9). С. 1-30.
2. Роль слідчого судді у кримінальному провадженні : звіт за результатами дослідження / Белоусов Ю., Венгер В., Орлеан А., Крапивін Є., Шапутько С., Яворська В. ; за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ, 2020. 252 с.
3. Судовий контроль у кримінальному провадженні : навч. посіб. / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів та ін. Харків : Право, 2015. 88 с.

Огурченко В. Г.

кандидат юридичних наук,
докторант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
ORCID: 0009-0008-1752-9740

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬСЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ФУНКЦІЙ

Діяльність Національної поліції України пов'язана з виконанням завдань щодо надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Відповідно до положень ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підбивну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Звісно, визначені у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» завдання мають загальний характер та не розкривають завдань, які виконують оперативні підрозділи Національної поліції. Безпосередні завдання